

que continua «haec navis in pelago propter nimias undas suo suscipit gremio; ubi autem adpropinquaverit portum, reddit vicem *barca* navi quae accepit in pelago» (*Etym.* XIX, i, 19), al mateix temps que els detalls d'estil complex (*quae cuncta, reddit vicem* ---) posen de manifest que està fent una etimologia, l'explicació donada mostra que exposa el sentit de 'xalupa anexas a una gran nau i que en desembarca mercaderies'. — 4 Observem també la vitalitat més gran que demostra en hispano-romànic *barca* en prestar-se a la creació del derivat cast. i port. *barco*, estrany a les altres llengües romàniques. El grup d'embarcar, que forma *embarcació, desembarcar, embarcadero*, consisteix també en creacions hispàniques, o castellano-portugueses, que d'ací passaren a les altres llengües de la Romània i a l'anglès. — 5 *Bargates*, gl. *barca*, veg. *Whatmough Dial. of Anc. Gaul* I, 10 (i ed. fotostàtica, pp. 67, 90), que algú relaciona també amb *Barcino* 'Barcelona'. Però comencen per no haver investigat, segons sembla, la possibilitat de relacionar amb el ribag. i cast. *barga* 'paller campestre', 'cabana de palla', cast. ant. 'lloc costerut', fr. *berge* 'marge', i mots connexos. — 6 Documentació ja abundosa en cast. i port. medievals (*Cid; Partidas* II, xxiv, ed. *Ac.* II, 263), que no sempre és clar si en el fons és de procedència gallega o pròpiament castellana. — 7 On en trobem diverses aplicacions, *DCEC* I, 399b16ss.: «artesas», «cajón usado en las minas de Huelva», «cubo de madera para vino, aguas llovedizas, etc.», ast. 'congost' («callejón serrano»), arag., anotat a *Echo* i *Ansó* i molt representat a la toponímia d'aquestes valls, el mateix que el derivat cheso *una barcalada* «una hondonada»; sembla que d'ací sortí un basc roncales *barkar*, que ha deixat molts compostos de formació basca en la toponímia roncalesa, com *Aniabarcardia*, la gran barrancada que baixa del Pic d'*Ania*. — 8 Estudiat per Antoine Thomas en els (*Nouveaux*) *Essais d'Étym.* Fr. — 9 Alf. X (*Ctgs.*); «fezerõ balsas et maneyras de *barcos* et de naves», trad. gallega de la *Geral Estoria*, com. S. xiv, 61.18. — 10 «No hi ha lliri sense flor / ni rosa sense poncella // ni donzella sens galan / ni *barco* sense bandera», tornada del romanç de la presa de Roses (1794, certament molt anterior), *Milà, Romllo.*, 88.4. — 11 A l'Albufera valenciana és el nom de les embarcacions de totes menes que la solquen i abraça les diverses varietats; els *albuferencs*, del Palmar, el *barquet* a perxa de Sueca, que viatgen perxant; els *ravatxols* que van amb motor; els *barquetots*, *VKR* VI, 351. — 12 S'observa que, al principi, parlant de persones es deia *recolliren-se en la nau* (així encara en el *Tirant* i en diverses fonts anteriors), mentre que com a transitiu i parlant de mercaderies es troba sempre *embarcar*, que ja és antic (doc. barceloní de 1622, «forments secrestarà los que trobarà se *embarcar* sens licencia», *Careta, Dicc. Barbrismes*, p. 379). — 13 Observem que el castellanisme *desembarcadero* o *-der* és només modern i gens general; sobretot a Mallorca el mot ge-

nuí és ben popular, i a la costa de Valldemossa són nombrosos els llocs que duen aquest nom tradicionalment (el *Desembarcador des Senyor*, el *d'En Sales*, etc.). Més genuí: *ESCAR*.

BARCELLA, 'mesura agrària' i 'mesura de capacitat', variant de la forma estrictament mossàrab *bartxella* (que també passà amb *tx* als parlars catalans i castellans de l'Est d'Espanya), també aplicat a una peça de terra; potser provinent del ll. vg. *PARTICELLA diminutiu del ll. PARTICULA 'petita part, bocinet', 'parcel·la', amb pronúncia arabitzant de la *p* com a *b*. □ 1.ª doc.: c. 1240-50, *Repartment* de València.

On llegim algunes vegades *unam barcellam terrae* (p. ex. ed. *Bof.*, p. 260) ja com a designació d'un element parcel·lari de la propietat rústica. Ja és rica la documentació de la segona meitat del S. XIII, i en parlen llargament els *Costums de Tortosa* i el *Consolat de Mar* (llegiu les cites extenses en *AlcM*, que n'addueix encara una altra d'un doc. mallorquí de 1285).

Altrament s'hi poden afegir fàcilment moltes més aportacions medievals; el següent document tortosí més aportacions medievals; el següent doc. tortosí de 1341 té l'interès especial de mostrar-nos com la forma del mot en aquell temps vacillava encara entre la variant normal mossàrab amb *tx(ch)* i la forma que s'ha imposat, amb *c*: «a bestia mular, qui somada completa haurà aportada de les dites viandes, quatre *barcbelles*, et [*<a>*] ase o somera, ii. *barcelles*, si somada complida aurà aportada» (*BABL* XI, 422), on, doncs, es tracta de la mesura de gra que es dona com a pinso; en un doc. de Fuliola, de 1385, «bohigas --- que seran menors de dues *barcelles* de forment sembradura» (*BABL* XII, 151).

En la fraseologia popular de les nostres terres de Migjorn, a Terra Ferma i a les Illes, la *barcella* fa un gran paper, especialment en la seva acc. d'utensili amb què es mesura una barcella de gra. Amb aquest valor transcendeix a la toponímia; i, especialment en terres valencianes, ha estat comú de comparar-hi un turó de forma cònica, com la molt coneguda *Barcella* de Xert, visible des de lluny (nom que es repeteix a moltes muntanyes del Nord valencià i fins a les serres alacantines i balears,¹ veg. l'*Onom. Cat.*). Una altra curiosa i pintoresca comparació és amb la idea de fer cabre en el recipient una cosa de grandària excessiva: «a Ciutadella es cul no els queb dins sa *barcella*», diuen els pagesos menorquins (Camps i Mercadal, *Folk. Men. de la Pag.* I, 325);² «quatre coses són que donen a cavallers supèrbia e vanitat: noblea de sanch, bellea de cors, senyoria de hòmens e victòria de enemics; e, no dich totes, mas una per una, lo que la ha, no cap en la *barcella*» (St. Vicent Ferrer, *Quar.*, 318.20); «almella vella no entra en *barcella*», dita proverbial a Callosa d'En Sarrià (Salvà, *Hist. de C. d. S.* II, 21); i en el parlar de Monòver (*Canyissaes*, p. 109).

Per terres valencianes el mot se sent pertot, i en les diverses accs.: un propietari de l'Alcora em confiava